

KKO:2010:7

Ampuma-ase - Ampuma-aserikos
Toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito
Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Diaarinumero: R2008/1150
Esittelypäivä: 10.12.2009
Taltionumero: 0211
Antopäivä: 3.2.2010

A oli yleisellä paikalla pitänyt luvatta hallussaan kaasusumutinta. Kaasusumutinta ei pidetty rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna ampuma-aseena. Sen vuoksi A:n teko ei täyttänyt sanotussa lainkohdassa rangaistavaksi säädetyn ampuma-aserikoksen tunnusmerkistöä. A:n viaksi jäi toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito.

RL 41 luku 1 § 1 mom 1 kohta
RL 41 luku 6 §

Asian käsittely alemmissa oikeuksissa

Rangaistusvaatimus Turun kärjäoikeudessa

Virallinen syyttäjä vaati A:lle rangaistusta, paitsi muusta, syytteen kohdassa 14 ampuma-aselain 11 §:n ja 18 §:n sekä rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla 25. - 28.8.2007 tehdystä ampuma-aserikoksesta, koska A oli luvattomasti ampuma-aselain vastaisesti pitänyt hallussaan kaasusumutinta.

Kärjäoikeuden tuomio 28.2.2008

Kärjäoikeus lausui kysymyksessä olevan syytekohtan osalta, että rikoslain 41 luvun 1 §:n mukaan ampuma-aserikoksesta tuomitaan muun muassa se, joka ampuma-aselain vastaisesti pitää hallussaan ampuma-asetta. Ampuma-aselain mukaan kaasusumutin ei ole ampuma-ase, vaikka siihen sovelletaankin tietyin poikkeuksin mitä ampuma-aseissa säädetään ampuma-aseista. Viittaus koskee siis vain joidenkin ampuma-aselain säännösten soveltamista kaasusumuttimeen. Vastaavaa viittausta ei ole rikoslain 41 luvussa. Kärjäoikeus totesi, että A oli tunnustanut menettelleensä syytteessä esitetyllä tavalla.

Kärjäoikeus katsoi A:n syyllistyneen menettelyllään rikoslain 41 luvun 6 §:ssä tarkoitettuun toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoon. Kärjäoikeus tuomitsi A:n tästä ja muista hänen syykseen luetuista rikoksista yhteiseen vankeusrangaistukseen sekä menettämään, muun ohella, kaasusumuttimen valtiolle.

Asian ovat ratkaisseet kärjätuomari Päivi Ranki ja lautamiehet.

Turun hovioikeuden tuomio 10.10.2008

Syyttäjän saatettua asian vastavalituksellaan hovioikeuden tutkittavaksi hovioikeus totesi, että rikoslain 41 luvun 1 §:ssä säädetty rangaistusuhka kohdistuu siihen, joka ampuma-aselain vastaisesti pitää hallussaan ampuma-asetta. Mainitun lainkohdan säätämiseen johtaneesta hallituksen esityksestä (HE 113/2004 vp s. 1) ilmenee, että tarkoituksena on ollut koota rikoslakiin ampuma-ase- ja järjestyslain aseita koskevat vankeusuhkaiset rangaistussäännökset, joiden osalta ei ole ehdotettu sisällöllisiä tai rangaistustason muutoksia. Aikaisemmin voimassa olleiden ampuma-aselain 101 §:n ja 103 §:n (601/2001) nojalla on oikeuskäytännössä vakiintuneesti tuomittu kaasusumuttimen ampuma-aselain säännösten vastaisesta hallussapidosta rangaistukseen ampuma-aserikoksesta tai ampuma-aserikkomuksesta.

Käräjäoikeuden toteamin tavoin kaasusumutin ei ole ampuma-aselain 2 §:n määritelmän mukainen ampuma-ase, vaan siihen sovelletaan ampuma-aselain 1 §:n 2 momentin soveltamisalaa koskevan säännöksen mukaisesti mitä ampuma-aseista sanotussa laissa säädetään. Tähän nähden kaasusumuttimen on katsottava kuuluvan ampuma-aselain varsinaisen ampuma-aseita koskevan soveltamisalan ulkopuolelle.

Rikoslain 3 luvun 1 §:n 1 momentin ilmaiseman laillisuusperiaatteen mukaan rikokseen syylliseksi saa katsoa vain sellaisen teon perusteella, joka tekohetkellä on laissa nimenomaan säädetty rangaistavaksi. Näin ollen rangaistussäännöksen sanamuotoa on epäselvissä tapauksissa tulkittava suppeasti ja syytetyn eduksi. Kaasusumuttimen hallussapitoa ei edellä lausutuilla perusteilla voida pitää rikoslain 41 luvun 1 §:ssä tarkoitettuna ampuma-aserikoksena. Näillä perusteilla hovioikeus pysytti käräjäoikeuden tuomion mukaisen syyksilukemisen tältä osin. Muutettuaan syyksilukemista muulta osalta hovioikeus korotti A:lle tuomittua yhteistä vankeusrangaistusta ja pysytti käräjäoikeuden tuomion menettämisseuraamuksen osalta.

Asian ovat ratkaisseet hovioikeuden jäsenet Pirkko Mikkola, Lauri Vihervaara ja Hannu Rimmanen.

Muutoksenhaku korkeimmassa oikeudessa

Viralliselle syyttäjälle myönnettiin valituslupa.

Valituksessaan syyttäjä vaati, että A:n syyksi alempien oikeuksien tuomioiden kohdassa 14 luetun toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon asemesta luetaan tältä osin ampuma-aserikos tai lievä ampuma-aserikos.

A antoi häneltä pyydetyn vastauksen.

Korkeimman oikeuden ratkaisu

Perustelut

Kysymyksenasettelu Korkeimmassa oikeudessa

1. Syyttäjä on syytteen kohdassa 14 vaatinut A:n tuomitsemista ampuma-aselain 11 §:n ja 18 §:n sekä rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla ampuma-aserikoksesta, koska A on 25. - 28.8.2007 luvattomasti ampuma-aselain vastaisesti pitänyt hallussaan kaasusumutinta. A on asiassa tunnustanut kaasusumuttimen hallussapidon, mutta kiistänyt sen, että hän olisi teollaan syyllistynyt ampuma-aserikokseen.
2. Alemmat oikeudet ovat tuomioidensa kohdassa 14 katsoneet asiassa selvitetyn, että A on pitänyt hallussaan kaasusumutinta yleisellä paikalla ilman hyväksyttävää syytä, ja lukeneet A:n syyksi tältä osin järjestyslain 10 §:n ja rikoslain 41 luvun 6 §:n nojalla toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon.
3. Korkeimmassa oikeudessa on syyttäjän valituksen johdosta kysymys siitä, täyttääkö A:n menettely syytteessä esitetyn ampuma-aserikoksen tunnusmerkistön, taikka syyttäjän nyt vaihtoehtoisesti esittämän rikoslain 41 luvun 3 §:n mukaisen lievän ampuma-aserikoksen tunnusmerkistön.

Sovellettavat rangaistussäännökset

4. Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan ampuma-aserikoksesta tuomitaan se, joka ampuma-aselain (1/1998) vastaisesti pitää hallussaan ampuma-asetta. Saman luvun 3 §:n mukaan tekijä tuomitaan lievästä ampuma-aserikoksesta, jos ampuma-aserikos, huomioon ottaen rikoksen kohteena olleiden esineiden laatu tai määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen.
5. Aserikoksia koskevat vankeusuhkaiset rangaistussäännökset siirrettiin rikoslain 41 lukuun 1.6.2007

voimaan tulleella lailla 531/2007. Samassa yhteydessä uudistettiin ampuma-aselain aserikoksia koskeneet 101 - 103 §:n säännökset siten, että 1.6.2007 voimaan tulleella lainmuutoksella 532/2007 kumottiin lain ampuma-aserikosta koskenut 101 § (601/2001 ja 804/2003), muutettiin ampuma-aserikkomusta koskeva 103 § (601/2001) ja otettiin 102 §:ään säännös, jonka mukaan rangaistus ampuma-aserikoksesta, törkeästä ampuma-aserikoksesta ja lievästä ampuma-aserikoksesta säädetään rikoslain 41 luvun 1 - 3 §:ssä.

Ampuma-aselain soveltamisalasta

6. Asiassa sovellettavan ampuma-aselain (1/1998) 1 §:n 1 momentin mukaan lakia sovelletaan ampuma-aseisiin, aseiden osiin, patruunoihin ja erityisen vaarallisiin ammuksiin. Pykälän 2 momentin (601/2001) mukaan se, mitä sanotussa laissa säädetään ampuma-aseista, koskee myös ohjus- ja raketinheitinjärjestelmiä ja kaasusumuttimia, kuitenkin siten, että momenttiin sisältyy luettelo niistä säännöksistä, joita ei sovelleta kaasusumuttimiin.

7. Ampuma-aselain 2 §:n mukaan ampuma-aseella tarkoitetaan välinettä, jolla ruutikaasunpaineen, nallimassan räjähdyspaineen tai muun räjähdyspaineen avulla voidaan ampua luoteja, hauleja tai muita ammuksia taikka lamaanuttavia aineita siten, että siitä voi aiheutua vaaraa ihmiselle. Lain 11 §:n mukaan kaasusumuttimella tarkoitetaan välinettä, jolla voidaan levittää ilmaan kyynelkaasua tai käyttötarkoitukseltaan ja vaikutukseltaan siihen verrattavaa lamaanuttavaa ainetta. Edelleen 18 §:ssä on lain soveltamisalaan kuuluvan toiminnan, muun muassa hallussapidon, luvanvaraisuutta koskeva perussäännös ja luvan antamisen yleiset edellytykset. Sitä vastoin ampuma-aselain 5 luvun säännöksiä ampuma-aseen hankkimis- ja hallussapitoluvista ei sovelleta kaasusumuttimiin, vaan saman luvun 55 a - 55 c §:ssä (601/2001) on kaasusumuttimia koskevat säännökset mainituilta osilta.

8. Varhaisemmassa sääntelyssä (laki ampuma-aseista ja -tarpeista 33/33 ja vastaava asetus 34/33, niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen) oli kaasusumutin luettu ampuma-aseeksi. Sittenkin ampuma-aserikoksia koskeneet rangaistussäännökset otettiin uuteen ampuma-aselakiin (1/1998). Lain 101 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan ampuma-aserikokseen syyllistyi muun muassa se, joka sanotun lain vastaisesti piti hallussaan ampuma-aseen, aseiden osan, patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia. Vähäiset hallussapitorikokset tuomittiin lain 103 §:n 1 momentin nojalla ampuma-aserikkomuksena. Näitä säännöksiä ei ollut lain 1 §:n 2 momentissa rajattu kaasusumuttimiin sovellettavien säännösten ulkopuolelle. Näistä syistä oikeuskäytännössä muodostui aikanaan tavanomaiseksi, että kaasusumuttimen luvaton hallussapito tuomittiin asianomaisen ampuma-aselainsäädännön nojalla ampuma-aserikokseksi tai -rikkomukseksi.

Kaasusumuttimesta rikoslain rangaistussäännöksen kannalta, tulkinta ja johtopäätökset

9. Kuten edeltä kohdasta 4 ilmenee, rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla rangaistava hallussapito edellyttää, että teolla rikotaan ampuma-aselain (1/1998) säännöksiä ja että teon kohteena on ampuma-ase, aseiden osa, patruunat taikka erityisen vaaralliset amukset.

10. Ampuma-aselainsäädännön kokonaisuudistukseen kuuluvien lakien, 1.3.1998 voimaan tulleen lain 1/1998 ja sitä täydentävän, 1.3.2002 voimaan tulleen lainmuutoksen 601/2001, esitöiden (HE 183/1997 vp s. 39 ja HE 110/2000 vp s. 26) mukaan kaasusumuttimet poikkeavat ampuma-aseesta monessa oleellisessa suhteessa, muun muassa toimintaperiaatteiltaan, vaikutukseltaan ja käyttötarkoitukseltaan. Korkein oikeus toteaa, että kaasusumuttimet ovat terveydelle hyvinkin vaarallisia välineitä ja niitä käytetään pääasiassa itsepuolustukseen, mutta ne soveltuvat myös hyökkäykseen. Huomioon ottaen tämä ja se seikka, ettei ampuma-aselain 1 §:n 2 momentissa (601/2001) ole rajattu lain 102 §:n (532/2007) viittausta rikoslakiin kaasusumuttimiin sovellettavien säännösten piiristä, olisi sinänsä mahdollista päätellä, että rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdan rangaistussäännöstä voitaisiin soveltaa myös kaasusumuttimiin.

11. Ampuma-aselain rangaistussäännösten siirtämisellä rikoslakiin toteutettiin rikoslain kokonaisuudistukseen liittynyt vankeusuhkaisten rangaistussäännösten keskittämisperiaate aserikoksia koskevan sääntelyn osalta. Uudistuksen esitöissä on todettu, ettei ehdotus merkitsisi sisällöllisiä muutoksia ampuma-aselain ampuma-aserikoksia koskeviin rangaistussäännöksiin ja että myös säännösten rangaistustaso säilyisi entisellään (HE 113/2004 vp s. 1 ja 3). Esitöissä onkin rikoslain 41 luvun 1 - 3 §:n säännösten yksityiskohtaisten perustelujen osalta (HE s. 6 - 7) tyydytty

vain viittaamaan vastaavia rangaistussäännöksiä koskeneisiin ampuma-aselain esitöihin (HE:t 183/1997 vp, 110/2000 vp, 5/2003 vp). Siten esitöiden perusteella uudistuksessa oli kyse rangaistussäännösten siirrosta johtuvista teknisluonteisista muutoksista lakeihin ilman sisällöllisiä muutoksia aineellisiin säännöksiin.

12. Asiassa sovellettavan ampuma-aselain 102 §:n viittaussäännös (532/2007) koskee kuitenkin otsikkonsa ja sanamuotonsa mukaan vain ampuma-aseisiin kohdistuvia rikoksia. Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdan rangaistussäännöksessä mainitaan pelkästään ampuma-aseet, aseiden osat, patruunat ja erityisen vaaralliset ammuksiset. Teon kohteen määrittelyn osalta säännös vastaa sanamuodoltaan ampuma-aselain (1/1998) 1 §:n 1 momenttia, kuten edeltä kohdasta 6 ilmenee. Sanotun lain soveltamisalaa määrittelevien, lain 1 §:n 1 ja 2 momentin säännösten perusteella on selvää, ettei kaasusumutin ole, toisin kuin varhemmassa sääntelyssä, ampuma-aseilla tarkoitettu ampuma-ase.

13. Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate edellyttää, että teko on tekohetkellä nimenomaan säädetty laissa rangaistavaksi. Vaikka rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdan säännöksessä ei ole kuvattu sitä, mitä on ampuma-aselain vastainen ampuma-aseiden hallussapito, on selvää, että säännöksessä mainittujen ampuma-aseiden ja -tarpeiden hallussapidon rangaistavuus saa tarkemman sisältönsä ampuma-aselain (1/1998) asianomaisista määräyksistä ja kielloista.

14. Edellä kohdassa 12 lausuttukin huomioon ottaen Korkein oikeus katsoo, ettei hallussapidon rangaistavuus rikoslain 41 luvun asianomaisten säännösten perusteella, kun hallussapito kohdistuu ainoastaan kaasusumuttimeen, ilmene laista laillisuusperiaatteen edellyttämällä täsmällisellä ja ennakoitavissa olevalla tavalla. Siten kaasusumuttimen hallussapito ei täytä rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetyn ampuma-aserikoksen tunnusmerkistöä. Näin ollen A ei ole teollaan syyllistynyt sanotussa lainkohdassa rangaistavaksi säädettyyn ampuma-aserikokseen eikä asiassa ole perusteita muuttaa syyksilukemista alempien oikeuksien tuomioiden kohdan 14 osalta.

Tuomiolauselmä

Hovioikeuden tuomion lopputulosta ei muuteta.

Asian ovat ratkaisseet oikeusneuvokset Mikko Tulokas, Pertti Välimäki, Pasi Aarnio, Soile Poutiainen ja Jorma Rudanko. Esittelijä Jukka-Pekka Salonen.

05.02.2010